

БАБАЛАР
СӨЗІ

ХИКАЯЛЫҚ
ДАСТАНДАР

«MADENI MURA»
MEMLEKETTIK BAQDARLAMASYNYN
KITAP SERIYALARY
QAZAQSTAN RESPUBLIKASYNYN TUNQYSH PREZIDENTI
NURSUATAN NAZARBAEVTYN
BASTAMASY BOYYNSHA SHYFARYLDY

ASTANA
2004

«МӘДЕНИ МҰРА»
МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ
КІТАП СЕРИЯЛАРЫ
БАС РЕДАКЦИЯСЫНЫҢ АЛҚАСЫ

Тасмағамбетов И.Н., *бас редактор*
Тәжин М.М., *бас редактордың орынбасары*
Асқаров Ә.А., *жауапты хатшы*
Әбділдин Ж.М.
Әуезов М.М.
Байпақов К.М.
Зиманов С.З.
Кәлетаев Д.А.
Кекілбаев Ә.
Кенжеғозин М.Б.
Қасқабасов С.А.
Қойгелдиев М.Қ.
Мағауин М.М.
Мәмбеев С.
Нұрпейісов Ә.К.
Рахмадиев Е.Р.
Сұлтанов Қ.С.
Сүлейменов О.О.
Хұсайынов К.Ш.

БАБАЛАР СӨЗІ

ЖҮЗ ТОМДЫҚ

Хикаялық дастандар

ББК 82.3 (2 Қаз)

Б12

**«Мәдени Мұра» Мемлекеттік бағдарламасының
Фольклортану, әдебиеттану және өнертану секциясының мүшелері:**

Қасқабасов С. (*төраға*), Қорабай С. (*төрағаның орынбасары*),
Жұмасейітова Г. (*жауапты хатшы*), Әзібаева Б., Егеубаев А.,
Күзембаева С., Қирабаев С., Мамыраев Б., Тұрғанбаев А.

Томды басуға М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының
Ғылыми кеңесі ұсынған

Томның редакция алқасы:

Әзібаева Б. (*жауапты редактор*), Әлібек Т., Егеубаев А.,
Қасқабасов С.

Томды құрастырып, ғылыми қосымшаларын дайындағандар:

Ақан А., Әзібаева Б., Әлібек Т., Рақышева Ж.

Жауапты шығарушы: Салтақова Ж.

Б12 Бабалар сөзі: Жүз томдық. — Астана: «Фолиант», 2004. —
Т. 6: Хикаялық дастандар. — 2004. — 352 бет, суретті.

ISBN 9965-619-91-3

«Бабалар сөзі» сериясының алтыншы томына «Болат, Жанат»,
«Қисса самұрық», «Қисса Жәмшид», «Алтын балық» атты хикаялық
дастандар енді.

Б $\frac{4702250105}{00(05) - 04}$

ББК 82.3 (2 Қаз)

ISBN 9965-619-91-3 (т. 6)

© Әдебиет және өнер институты, 2004

ISBN 9965-619-60-3

© «Фолиант» баспасы, көркемдеу, 2004

ҚҰРАСТЫРУШЫЛАРДАН

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Мемлекеттік Мәдени мұра» бағдарламасы шеңберінде жарияланатын «Бабалар сөзі» атты жүз томдық басылымды дайындап, жариялау жұмысын жалғастыруда.

«Бабалар сөзі» сериясы — ғылыми басылым. Оның негізгі принципі — шығарманың табылған нұсқаларын жүйелеп, өзара салыстыра зерттеп, фольклорлық шығарманың сюжеті мен жанрлық белгілері туралы толық көрініс беретін мәтінді оқырманға ұсыну. Керек болған жағдайда бірнеше варианттары жарияланады. Ол варианттар бір томда жинақталмаса, ғылыми жұмыстардың барысына қарай кейінгі томдарда басылады.

Әрбір том ғылыми қосымшалармен толығып отырады. Ғылыми қосымшалар томға енген мәтіндерге жазылған түсініктемелерді және олардың табылған варианттары жөнінде мәліметтерді қамтиды. Сондай-ақ бұған сөздік, жер-су атаулары, мәтіндерде кездесетін тарихи тұлғалар мен діни есімдерге арналған түсініктер, дастанның жинаушылары мен оның жырлаушылары туралы деректер, пайдаланылған әдебиеттер тізімі, орыс және ағылшын тілдерінде жазылған түйін кіреді.

«Бабалар сөзі» атты серияның алтыншы томы алғашқылары сынды хикаялық дастандарға арналды. Ұсынылып отырған томға төрт дастан енгізіліп отыр, олар: «Болат, Жанат», «Қисса самұрық», «Қисса Жәмшид», «Алтын балық».

Бұл шығармалардың түп төркіні шығыс халықтарының фольклоры мен әдебиетінен алынған. Мысалы, «Қисса самұрық» пен «Алтын балық» дастандары «Мың бір түн» ертегілерінің желісімен жырланған. «Қисса Жәмшидтің» бас кейіпкері Жәмшид — парсылардың көне аңыздары мен Фердаусидің «Шаһнамасы» бойынша ежелгі Иранның аты аңызға айналған ежелгі патшасы. Бірақ дастан кейіпкері «Шаһнаманың» бас

қаһармандарының бірі — жер-жүзін билеген, мейірімді Ахурамаздадан күш-қуат алып отырған Жәмшид патшаға ұқсамайды. Ол кезек-кезек үш сұлуға ғашық болып, солармен қосылу үшін бар жігерін жұмсап, аянбай күрескен әнші, домбырашы, сал-сері үлгісінде суреттеледі. Демек, көне миф, аңыздардан, тарихи құжаттардан белгілі Жәмшид бейнесі өзгеріске ұшырап, дастанда романдық-хикаялық кейіпкер ретінде бейнеленеді. Ал «Болат, Жанат» дастаны «жазықсыз қуғынға ұшыраған жандар» туралы көптеген халықтардың фольклорында белгілі халықаралық сюжетке құрылған.

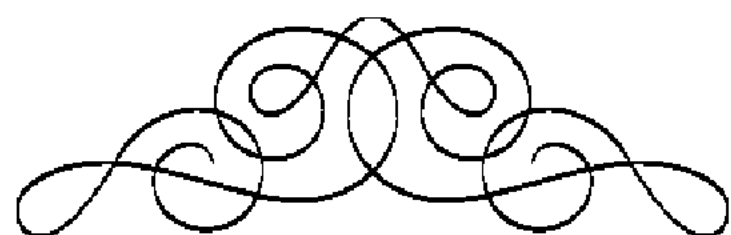
Бұл дастандардың сюжеті шытырман, оқиғасы таңғажайып.

Томды дайындау барысында 1917 жылға дейін араб әрпінде басылып шыққан кітаптар мен араб әрпінде жазылған қолжазбаларды дұрыс тану үшін мәтіндерге мұқият талдаулар мен сараптау жұмыстары жүргізілді. Түпнұсқада қате жазылған сөздер қазақ тілінің жазу нормаларына және контекстке сәйкес түзетіліп отырды, ал кейбір шумақтарда жекелеген сөздер мен жалғаулықтар түсіп қалған жағдайда қажетті сөздер тік жақшаға алынып берілді.

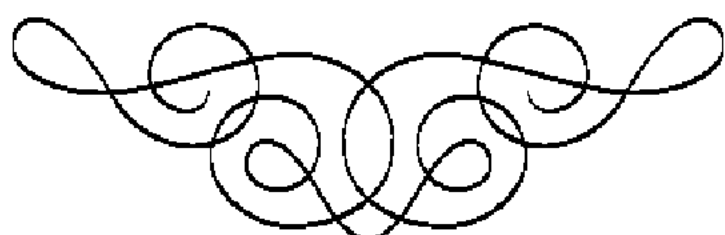
Жалпы бұл шығармалардың тілі мен сөз саптау мәнері дастандық эпостың кітаби және ауызша жырланған үлгілеріне тән. Мұнда араб, парсы сөздері жиі кездеседі. Олар қазақ тіліне аударылып, томның соңында арнайы сөздікте топтастырылды. Сонымен бірге мәтіндерде байырғы жалпытүркілік сөздер мен грамматикалық формалар, көне және жергілікті [диалект] қазақ сөздері баршылық. Олар түпнұсқалық қалпында берілді. Демек, шығармалардың сөз қолданысы толық сақталды.

Томға еніп отырған «Қисса самұрық» пен «Алтын балық» дастандары алғаш рет оқырманға ұсынылып отыр. Ал «Болат, Жанат» пен «Қисса Жәмшид» бұрын көпшілікке арналған жинақтарда жарияланғанымен, ғылыми басылымдарға қойылатын талаптарға сай, түпнұсқадан еш өзгеріссіз дайындалып, оқырманға алғаш ұсынылып отыр.

Томның көлемі — 22 б.т.

M Θ T I H Δ E P

Болат, Жанат

- Бісмілда сөздің ұраны,
Бісмілда деп бастаса,
Әр істің жетер мұраты.
Әр сабақтың басында
Бір бісмілда тұрады.
Екі аят қып шығарған
Бұл сөзді келіп Нұралы.
Шоқай екен руы,
Боралдай екен тұрағы.
- 10 Өтірік пе, рас па,
Нұралыға обалы.
Назым қылып шығарған
Сөзінің жоқ қылауы.
Қанша айтса да тоймайды,
Тыңлаған ердің құлағы.
Бос сөзбенен бос арқан,
Табылса пісер бұрауы.
Ол шығарды, біз айттық,
Шығарған ерге сұрауы.
- 20 Рас болса әгарда,
Бар шығар ерге сауабы.
Бекер болса қиын жол,
Теңлесер жерде жауабы.
Адамның болмас айтқаны,
Алланың болар ұнауы.

Бұрынғы өткен заманда Ноғайлы деген елінде, Шолақ деген шаһарда Мақалбай деген бір бай бар екен. Болат, Жанат деген бір ұл, бір қызы бар екен. Сауда ишан деген бір ишаны бар екен.

Мақалбай бір күні Үрім шаһарына жол жүрмек болды. Өзі саудагер екен. Үй-жайын ишанына тапсырайын деп ишанына келген екен.

Бір күндері Мақалбай
Келді жетіп піріне,
Қарандар сөздің түріне,
Қол тапсырып, пір қылған
30 Тәнті еді бастан дініне.
— Айналайын, тақсыр-ай,
Жүрмекші болдым Үрімге.
Қатын-балам үйімде,
Көріп тұр, тақсыр, күніге.
Аманат сізге тапсырдық,
Біз кеттік жердің түбіне.
Атаңа атам қол берген,
Арамдық жоқ ед тегінде.
Өлім бар да қаза бар,
40 Осылай кірді кеуліме.
Болатым қалды қолыңда,
Шыбын жаным жолыңда.
Жиын болар, той болар,
Жүргізбе, тақсыр, кеміне.
Жанатым қалды қолыңда,
Олай-былай боп кетсем,
Қоса бер өзің теңіне.

Сауда ишан айтты: — Мақалбай,
Дәулеттен асып болдың бай.
50 Төрт түлік малға бірдей сай,
Дүниеліктен кеулің жай.
Айтпайтұғын сөз екен,
Аузыңа алдың, бұл қалай?
Қай жердің дәмі бұйырса,
Айдайды екен бір Құдай.
Мен бір дұға қылайын,
Түрегел де қолың жай.
Қайда барсаң, онда бар,
Жолыңды ашсын Құдайым!

60 Аман-есен келерсің,
Көп жеме бекер уайым.
Қашан сонан келгенше,
Қозыңды аман көргенше,
Тілектес болып тұрайын.
Бес уақты бес намаз,
Батасын да сұрайын.
Аманат бізге тапсырдың
Үй-жай, қатын, баланды.
Күніге үш көрейін,

70 Үйің түгіл, қалаңды.
Өзің де нанба дұшпанға,
Замана түбі жаман-ды.
Тағы кетші дайындап
Болат пенен Жанатқа,
Жүрмесін жаман талапта.
Аман-есен келерсің
Жүре бер, ерім, тарапқа!

Осыны айтып Сауда ишан:
— Аллаһу әкпар, бар! — деді.

80 Мен де айтайын бір сөзді,
Құлағыңды сал, — деді.
Қастық ойлар көп адам,
Ойыңа мұны ал, — деді.
Адамды шайтан азғырса,
Ақылы болар дал, — деді.
Ойламасын қиянат,
Кеудемде тұрса жан, — деді.

Бұл сөзді естіп қуанып,
Мақалбай үйге қайтады.

90 Жан-тәнімен ишанның
Ықыласын байқады.
Ұлы-қызын шақырып
Өсиетін айтады.
— Ұлы-қызым, шырыным,
Тілінен шықпа піріңнің.
Жасыңнан әдеп үйренсең,

Әркімнен озар ілімің.
Не десе пірің қабыл көр,
Болат пен Жанат, құлыным.
100 Сен де тыңла, алалым,
Дұшпанның тілін алмағын.
Аманат Аққа тапсырып,
Алысқа кетіп барамын.
Дуалас болып тұра бер,
Болат пен Жанат, қарағым.

Мақалбайдың бұл сөзін
Бәрі де мақұл қылысты.
Тентек десін несіне,
Тапсырған соң бір істі.
110 Тапсырды деп ишанға,
Қуанысып күлісті.
Үрімге жөнep бай кетті,
Басқарып тұрған бұл болды.
Неше ай, неше күн болды,
Арасында бір айдың
Бір әдиса сыр болды.
Әуелі тату кісінің
Аяғы мұнша жыр болды.

Бір күндері Жанат қыз
120 Шай құйып отыр піріне,
Үндемеуші ед күніге.
Ашық болды Сауда ишан
Жанаттың көріп түріне.
Қыпша белді, қалам қас,
Ұқсайды бейіш үріне.
Адамзатқа ұқсатпас,
Қараса байқап түріне.
Не қылып мұнда жүрген деп,
Бейіштен ұшып келген деп,
130 Осылай кірді кеуліне.
Неше түрлі құбылып,
Ұқсайды дию, періге.
Жоқ болса да өзінде,

Бар шығар ата тегінде.
Екі беті анардай,
Екі көзі панардай.
Бұл секілді сұлуды
Көрген емес өмірде.
Мысалы жанған жалындай,
140 Ақ бетінде кіршік жоқ,
Ақ тауықтың қанындай.

Қанша айтса да жете алмас
Сұлулықтың түбіне.
Есі кетіп есінеп,
Білегінен ұстады.
Жығыла жаздап сүріне,
«Бері отыр» деп нұсқады.
Қыз шегініп бұлқынды,
Ашуланып жұлқынды.
150 Қара құстай қоңқандап,
Қызға ишан ұмтылды.

Сонда Сауда сөйлейді:

— Қарағым, Жанат, шырағым,
Бір арызым бар, айтайын,
Естір ме екен құлағың.
Ашық от түсті ішіме,
Қайтіп шыдап тұрайын.
Ішім тола қайғы-дерт,
Көкірегім толы уайым.
Малым түгіл, жан құрбан,
160 Боламын десең жұбайым.
Мақұл десең белді шеш,
Тарқасын менің құмарым.
Сен де келдің он беске,
Мен де келдім қырық беске,
Қырық алтыға шығарда
Ашық қылды Құдайым!
Өзімді өзін ұнатсаң,
Денемді бағыш қылайын!

Есіткен соң бұ сөзді,
170 Енді Жанат қарады.
Неше алуан құбылып,
Қасы мен көзі қиылып:
— Не дейсің, тақсыр пірім? — деп,
Қарады біраз бұрылып,
«Болмайды» деп басын шайқады,
Ишанның ниетін байқады.
Реңкі жаман құбылып,
Ашылмаған бала еді,
Ақылға диқан дана еді,
180 Сөз айтпады суырылып.

Анда ишан сөйледі,
Қыздан кеулі ұрылып:
— Алмасаң егер тілімді,
Көрмесең қабыл мұнымды,
Өлтіремін күмәнсіз,
Енді айтайын сырымды.
Айтпап па еді Мақалбай
Тәрбиат қыл деп піріңді.
Әкеңе шағып өтінсем,
190 Үш туша көрмес құныңды.
Абайлап қой, қарағым,
Айтқанымды ақыр қыламын!
Аштықта тағат жоқ,
Ұлы сөзде ұят жоқ,
Аяты бар Құранның
Күніне көріп тұрғанша,
Күніне ашық болғанша,
Пышақпенен бір-ақ ұрамын!

Осыны айтып тұрғанда,
200 Ишан мойнын бұрғанда,
Кетті шығып қолынан,
Буыршындай ұмтылып.
Біраз қуды соңынан,
Сонда да Жанат айтпайды,
Нағып болсын құмар деп,

Әшейін қызған шығар деп.
Шыныменен кеулі ауса,
Жаманнан кеулім сынар деп.
Қылуат жайда жолығып,
210 Екінші және сұрар деп.
Арамдық қылса мүридiне,
Ишанды Құдай ұрар деп.

Жақсы деуші ед молдалар
Кісі айыбын ашпаған,
Мұратқа жетер саспаған.
Бұл арада жоқ екен
Екеуінен басқа адам.
Бір күндері Жанат қыз,
Шай құйып отыр тағы да.
220 Ішіп отыр ишаны,
Жерге қойып кесені,
Қызға ишан ұмтылды.
Қояндай қылған қу дүние
Неше әулие нешені.
Дастарқаннан әрі өтіп,
Білегінен ұстады,
«Бері отыр» деп нұсқады.
Қыз шегініп бұлқынды,
Ашуланып жұлқынды,
230 Қара құстай қоңқаңдап
Қызға ишан ұмтылды.
Сол уақытта бұлқынып,
Кетті шығып қолынан,
Сауданың іші қайнады
Ашықтықтың жолынан.

Жылап-еңіреп Жанат жүр
Мүсәпірлік әлінде
Әне-міне дегенше,
Он бес күн өтті со күнде.
240 Он бес күні өткен соң,
Он алты күн біткен соң,
Есінен шығып кеткен соң,

- Бір күндері Жанат қыз
Құмған алды қолына,
Пірінің тұрды жолына.
Қолына суды құймаққа
Барып еді жанына,
Атаңа нәлет қу Сауда
Ұстай алды білектен.
- 250 Сүймекші болып бетінен,
Ілгері айтқан тілекпен.
Ашуланып Жанаттың
Оты шықты жүректен.
Кеулі қатты түнерді,
Сыйды ишан білмеді.
Ашуланып Жанат қыз
Құмғанмен ұрып жіберді.
Дала боп ишан жығылды,
Басы жерге тығылды.
- 260 Қыз үйіне жөнелді,
Мына сырды білмеді
Ағасы мен анасы.
Ақыры жетер түбіне
Ишанның қылған жаласы.
Мұндай болып шықпағай
Адамзаттың баласы.
Жанатқа тиді бір кесел,
Болғанша қашан дауасы.
Отыз күн жатты ишан да,
- 270 Бетінің бітпей жарасы.
- Аман-есен қайттық деп,
Түйеге жүкті арттық деп,
Ишанға келіп түседі
Мақалбайдың сәлем-намасы.
Алдынан шықты Сауда ишан,
Ілесіп Болат баласы.
Қала алмады ишаннан
Көзінің ағы-қарасы.
Сағынып байды қалған жоқ,

280 Дүние тілеп барған жоқ,
Бар еді қызбен таласы.
Бай менен ишан жолығып,
Отырып жерге орнығып,
Екеуінің сырласқан
Сөзінің түрін қарашы.

Мақалбай сонда сөйледі:
— Ассалаумағалейкум,
Алдияр, тақсыр, піріміз!
Сау-саламат жүрсіз бе,
290 Ашылған баудай гүліміз.
Тарыққанда жәдет етіп,
Жалбарынды-ау тіліміз.
Саудагерлік құрысын,
Көрмегенді көрдік біз.
Түйеміз өліп, жүк қалып,
Он сегіз айда келдік біз.
Шаһар халқы аман ба,
Үлкен-кіші ініміз.
Алғаным сорлы аман ба,
Баяғыдай заман ба,
300 Аш па, тоқ па үйіміз?
Болат келді, Жанат жоқ,
Әлдеқандай күніміз?!
Көргенше тағат бізде жоқ,
Қарағым Жанат дене дініміз,
Көзімнің ағы-қарасы.
Сондай-ақ болып туар да
Әр мүміннің баласы.
Басына түспей жүр ме екен,
Дұшпанның қылар жаласы,
310 Айналайын, тақсыр-ау,
Жанаттан хабар беріңіз.

Анда Сауда сөйлейді:

— Жанатың, Мақал, аман-ды,
Қылған ісі жаман-ды.

- Адамзат қылмас іс қылды,
 Айтқалы келдім хабарды.
 Әркімдер келіп ойнайды,
 «Қой» дедім қанша, қоймайды,
 Топыр қылды сарайды
 Шаһардың күллі бойдағы.
- 320 Бұзауды жастан қашырдың,
 Болмады-ау жұмыс ойдағы.
 Қызың-ұлың ер жетсе,
 Маңдайға біткен сор дағы.
 Әркімдер басты қызыңды,
 Жамандар басты ізінді,
 Айуаннан да ары боп,
 Қызыңыз жаман бұзылды.
 «Қой» дедім, талай зекірдім,
 Ақтадым татқан тұзымды.
- 330 Шүкір Алла, саламат,
 Аман көрдім жүзінді.
 Кеулі қатты түнерді,
 «Қой» деп пірім айттың деп,
 Құмғанмен ұрып жіберді.
 Есімді жидым бір заман,
 Мұнымды ешкім білмеді.
 Бетімде жарам қабағат,
 Сіз кеткен соң осындай
 Жұмыс болды алаамат.
- 340 Кетерінде баршасын
 Тапсырдың неге аманат?
 Күзетші болдым үйіңе,
 Келе ме деп бір жаманат,
 Ендігісін өзің біл,
 Келдің, ерім, саламат!

Әлқисса, Мақалбайдың ашу оты ішіне түсіп кетті. Болатты әкеп бұйырды: — Жанатты өлтіріп, келтіріп, маған бір белгісін әкеп бер! — деді. — Жылдам барып, жылдам келмесең, екеуіңді де ақ қылып жіберем, — деді.

Сонда Болат үйіне шапты. Атын байлап, есікті ашып кеп қарағанда Жанаттың көзіне көзі түсіп жарқ ете қалды. Енді

өлтіруге бата алмады. Не кейінге қайта алмады. Мұны біреуге айта алмады. Атасының лебізін қайтара алмады. Жалғыз қарындасын өлімге қия алмай, көзінің жасын тия алмай, зар-зар жылап отырып, Жанатқа Болаттың айтқан ғазалы еді дейді:

- Қарағым, Жанат, қайдасың,
Бұл сөздің тапшы айласын.
Кетер болдың, қарағым,
Дүниенің көрмей пайдасын.
- 350 Сөзімнің осы тазасы,
Әкемнің бар ед қожасы.
Ақыры жетті түбіңе,
Қожаның қылған жаласы.
Кешікпей, шырақ, жылдам шық,
Ағаңның жоқ мазасы.
Жеткенсіді, қарағым,
Өміріңнің қазасы.
Нақақ болмас ақ жұмыс
Күнәлінің жазасы.
- 360 Әкем маған бұйырды,
Өлтіргін бұрын өзімнен,
Келгін дейді тезінен.
Өлер болдың, қарағым,
Ишанның жала сөзінен.
Шыбын жаным құрбан-ды
Жалтылдап тұрған көзіңнен.
Айналайын, қарағым,
Жауап алғын анаңнан.
Өлетін болдың жаладан,
- 370 Тұрғын, шырақ, киінші,
Кетейік шығып қаладан.
Айтқаны болды піріңнің,
Қалмайды бұдан жан аман,
Не десе пірі ұнайды,
Безді атаң баладан.
Тұрғын, шырақ, кетейік,
Жылап тұрып өтейік,
Дәурен сүріп даладан.

Осыны айтып тұрғанда
 380 Кіріп кепті анасы,
 Жылап-еңіреп тұр екен
 Қызы менен баласы.
 — Не болды? — деп сұрады,
 Ұлы-қызы жылады.
 Бағанағы жұмыстың
 Бәрін де баян қылады.
 Хабары жоқ сөз еді,
 Сорлы анасы жылады-ай.

Анасы сонда сөйлейді:
 390 — Есімнен тандым мен, — деді,
 Жалғыз өзі кетпесін,
 Бірге кет, Болат, сен, — деді.
 Сорлы ананың ермегі.
 Қарағым, екі көдегім,
 Кешікпей енді жөнелгін.
 Шыныменен айрылсам,
 Кешікпей мен де өлермін.
 Барды жоқ қып жіберген
 Құдіреті күшті Құданың,
 400 Құдіретіне не дермін,
 Тұрғын, балам, кешікпей,
 Ұзап кетші алысқа,
 Білінбей кетсін дерегің.
 Нәсіп қылса бір Алла,
 Мақшар күні көрермін.
 Осыны айтып анасы,
 Құшақтап тұрды баласы.

Сонда Жанат сөйлейді:

— Аман бол да енді, шешем-ай,
 Қалмаймыз мұнан есен-ай.
 410 Ақыры жеттің түбіме,
 Жүзі қара ишан-ай.
 Сүтіңе, ана, ырза бол,
 Кешпей ме әкем, кеше ме,

- Біздерге қылған күшіне-ай.
Зарланбай, ана, ырза бол,
Алланың қылған ісіне-ай.
Әкеме сәлем дегейсің,
Ишанменен қосылып,
Мерекесі көбейсін.
- 420 Ұлың мен қызың өлді де,
Мұнан артық не дейсің.
Өлімге бізді бұйырды,
Білмеді рас, жалғанын.
Пенде қара десе де,
Өзіне аян ананың.
Ақиқат болар бұл жұмыс,
Ақыры шайнар бармағын.
- Осыны айтып баласы,
Құшақтап тұр анасы.
- 430 Бет-бетінен сүйеді,
Іші оттай күйеді,
Ішін өртеп от қылды
Қос перзенттің күйігі.
Анасы айтты: — Жан балам,
Сөзге құлақ сал, балам.
Нәсіп болса көрермін,
Тапсырдым Аққа, бар, балам!
- Жөнелді бұлар бірлесіп,
Бір атқа екеу мінгесіп.
- 440 Еш адамға білдірмей,
Шешесімен тілдесіп.
Ілімі ғайып жұмысқа
Бола ма пенде күн кесіп.
- Енді заулап жөнелді,
Бірталай жерге келеді,
Шыққан жерде шаһардан
Артынан бір ит ереді,
Болат пен Жанат көреді.

- Артындағы Жанат қыз
450 Болатқа сөйлей береді:
- Айналайын, жан көке,
Кеуліме кірді бір ақыл.
Көрсеңіз егер сіз мақұл,
Қашқанменен бұл елден,
Құтылмаймыз біз ақыр.
Қайда барсам әбүйір
Артымда сенің қалғаның.
Бәрінен де сол абзал,
Әкемнің тілін алмағың.
- 460 Итті атып өлтіріп,
Киімімнің бәрін қандағын.
Өлтірдім деп қызыңды,
Әкемді барып алдағын.
Қоя бер мені далаға,
Көрермін басқа салғанын.
Киімімді көрсетші,
Әкемнің жалғыз өзіне.
Көрінбесең іздетер,
Әуелгі келген кезінде.
- 470 Қанша жігіт ертіп ап,
Түсіп алар ізіңе.
Киімімді көрген соң,
Алдына бәрін үйген соң,
Неше Құдай ұрса да,
Иланар ма екен сөзіңе.
Екеуміз бірдей өлмейік,
Жол азабын көрмейік,
Сен қайтшы, көкем, тезіне!
- 480 Сол уақытта ол Болат
Қорамсаққа қол салды,
Қозыжауырын оқ алды.
Қаһары қатты тұтасып,
Ойламай тұрды обалды.
Жүрек, бауыры езіліп,
Кеулі болды қараңғы,

Бәрінен бауыр жаман-ды!
Садағын алып безеді,
Атайын деп кезеді.
Болаттың кеулі бұзылып,
490 Итке айтқан мынау сөзі еді:

— Е, жануар бейзабан,
Атпаққа көңілім тігілді,
Көтерсін Сауда құныңды.
Тілектес боп шығып ең,
Тастайын деп пе ем түгінді.
Риза бол жолдас ақыңа,
Керекке терек жығылды.
Осыны айтып болды да,
Садағын тартты шіреніп,
500 Қыңсылап ит құлады.
Тұмсығы жерге тіреліп,
Болаттың көңілі бұзылды.
Жүрегі қатты күйініп,
Іші толды шеменге,
Қабағы тастай түйіліп:
— Иә, жануар бейзабан,
Жетті, міне, ажалың!
Келер күні белгісіз
Ажалы тағдыр қазаның.
510 Бүліндірген бейкүнә
Ишанға болсын азабың.

Осыны айтып болды да,
Киімін шешіп алады.
Іші-тысын толтырып,
Жылыдай қанын жағады.
Аппақ еті жалтырап,
Жалаңаш Жанат қалады.
Жанаттың Болат бетіне
Жылап-жылап қарады.
520 Төсін басты Жанат қыз,
— Қайтемін, көке, мынаны.